2013: Bicentenari i naixement

TEXT
Marcel Gorgori
<marcel37@terra.es>
Periodista i escriptor

IL·LUSTRACIÓ
Sergi Solans

L'any 2013, que estem a punt de començar, serà l'any en què es commemorarà a tot el món el bicentenari del naixement de dos dels compositors més importants de la història de l'òpera, **Giuseppe Verdi** i **Richard Wagner**. Esperonat pels temps que estem vivint al nostre país, recordo que el 1813, quan van néixer el compositor italià i l'alemany, ni Itàlia ni Alemanya existien com els estats que ara coneixem, i que tant l'un com l'altre, sense tenir una consciència nacional clara a l'inici de les seves carreres, certament la van adquirir.

Tractant-se de dos autors romàntics, no és estrany que dues llegendes il·lustrin, barrejades amb fets reals, la seva presa de consciència. La llegenda verdiana se situa al moment en què un **Verdi** de 28 anys, desesperat després d'haver malviscut una pila de mesos en una pensió de mala mort a Milà (una ciutat freda i cara) i havent-se d'empassar l'orgull de veure's mantingut pels diners que periòdicament li enviava un comerciant de gra de Busseto, Antonio Barezzi, que mantenia una fe cega en ell, es va haver d'enfrontar a una acollida més que discreta de la seva primera òpera, *Oberto, conte di San Bonifaccio* (1839), i al fracàs estrepitós de la segona, *Un giorno di regno* (1840). Diu la història que la frustració de no veure reconegut el seu talent, afegida al daltabaix emocional que arrossegava per la pèrdua recent de la seva primera dona i també dels dos fills que havia tingut amb ella van fer que, malgrat que l'encàrec de la Scalla havia estat de compondre tres òperes, **Giuseppe Verdi** es negués en rodó a intentar fer la tercera i es decidís a plegar, a tornar a Busseto i a fer de mestre organista a la parròquia del poble. Ferm en la seva determinació, però obligat per raons de cortesia, abans de marxar es va voler acomiadar de l'empresari de la Scalla que l'havia contractat, Bartolomeo Merelli, i aquesta trobada va canviar el decurs de la història. Merelli, convençut del talent que tenia al davant, va insistir, fins a ratllar l'enfrontament, que **Verdi** compongués aquella tercera òpera a la qual s'havia compromès. Fos per això del talent, o fos, com alguns asseguren, perquè ja l'havia cobrada, la insistència de Merelli va ser dura però inefectiva, i el compositor va marxar del seu despatx mantenint la negativa. Fins aquí la història.

El que diu la llegenda és que, durant l'acalorada discussió, l'empresari va aconseguir esmunyir a la butxaca de l'abric del jove el llibret d'una òpera sobre un antic rei de Babilònia anomenat Nabuccodonosor; que **Verdi** va arribar a la pensió on s'allotjava, va posar la mà a la butxaca de l'abric, va trobar el llibret, i enrabiat, el va llançar amb força sobre el seu llit. I que el destí, la fortuna o els déus van voler que el llibret quedés obert per una pàgina concreta, encapçalada per uns versos que deien: '*Va pensiero sull'ali dorate*', els versos amb què els hebreus, veient-se sotmesos pels babilonis, ploren la pàtria perduda; uns versos que el van fascinar i que avui formen part del que és segurament el cor més famós de la història de l'òpera.

Sigui certa o no la llegenda de l'atzar, la veritat és que els milanesos, sotmesos pels austríacs en el moment de l'estrena de *Nabucco* (1841), es van identificar amb aquells hebreus que ploraven la pàtria que no tenien i van interrompre l'estrena omplint la Scalla d'uns aplaudiments i d'uns crits de "Visca Itàlia", que es van repetir en tantes funcions com se'n va fer, i que van despertar en **Giuseppe Verdi** una consciència nacional que ja mai no el va abandonar.

Per bé que ni la manera de ser de **Richard Wagner** ni alguns aspectes foscos del seu sentiment nacionalista em semblen gens dignes d'admirar, també hi ha una llegenda, basada en fets reals, que fixa el moment en què el compositor alemany va prendre consciència de formar part d'un àmbit cultural que transcendia els reialmes germànics que en aquell moment existien. Fugint dels creditors que la vida de gran luxe i despesa constant no deixava de proporcionar-li, **Wagner** va haver de fugir cames ajudeu-me de la ciutat de Riga, a Letònia, on durant un temps havia exercit de director de cors del teatre alemany. Embarcat amb la seva primera dona i un gos cap a Londres, una tempesta descomunal al mar Bàltic va obligar el vaixell a desviar el rumb i a buscar refugi en un fiord noruec. Exultant per haver salvat la vida, i fascinat pel paisatge que se li obria al davant, va concebre la idea de fer una òpera d'ambient bàltic (*L'holandès errant*, 1843), però a més va fer un gran descobriment: el món nòrdic era molt pròxim des del punt de vista cultural, lingüístic i racial al món germànic. A partir d'aquell moment, intentaria que tot aquell públic potencial, que volia que fos el seu, estigués tan unit políticament com fos possible. Aquesta unió no es va produir mai, però **Wagner** va veure com el 1871 s'unien tots els estats monàrquics alemanys, i **Verdi**, el 1861, era elegit diputat del primer Parlament italià. Tots dos van veure, doncs, el naixement dels estats que havien somiat. Qui sap si l'any del seu aniversari es posaran les bases que faran que nosaltres veiem néixer el nostre.